

גזרת נע יו / י (נחי עי'ו/י)

השלב הראשון – הצורות הנפוצות

- לגזרה זו שייכים כל השורשים שעה"פ שלהם (אות השורש השנייה) היא וי"ו או יו"ד. למשל השורש ק-ו-מ או השורש ש-ל-ר.
- על פי רוב, אותיות עה"פ ו/י בגזרה זו הן **נחות** (כלומר, נכתבות אך אינן נהגות), ואילו במקרים מסוימים הן **חסרות**.
- בואו נתבונן בשתי הדוגמאות האלה:

השורש ק-ו-מ והשורש ש-י-ר בבניין קל (פֻּעַל)

ש-י-ר	ק-ו-מ	
שָׂר, שָׂרָה	קָם, קָמָה	עבר; הווה
אֲשִׁיר, יִשְׂר, נִשְׂר..	אֲקוּם, יִקּוּם, תִּקּוּם..	עתיד
שִׂיר! שִׂירוּ! ..; לְשִׂיר	קוּם! קוּמִי! ..; לְקוּם	ציווי; שם פועל
שִׂרָה	קִימָה	שם פעולה

הבניינים נִפְעַל, הַפְעִיל וְהַפְעֵל – סימני זיהוי

שם פועל	עתיד	הווה	עבר	
לְהַסּוֹג (ס)	יִסּוֹג (ס)	נִסּוֹג (נ)	נָסַג (נ)	נפעל [ס-ו-ג]
לְהַרִּים (ר)	יַרְיִם (ר)	מַרְיִם (מ)	הִרְיִם (ה)	הפעיל [ר-ו-מ]
X	יּוֹרֵם (ו)	מוֹרֵם (מו)	הוֹרֵם (הו)	הופעל [ר-ו-מ]

בניין קל לעומת בניין הפעיל בזמן עתיד

בזמן עתיד פעלים בבניין קל ובבניין הפעיל נראים אותו הדבר :
אל תִּשְׁירוּ בקול רם כדי שלא תִּעִירוּ את התינוק.

על מנת לזהות את הבניין יש להעביר את הפעלים לזמן עבר נסתר.

פועל	עבר, נסתר (הוא אתמול)	הבניין
תִּשְׁירוּ	שָׁר	קל
תִּעִירוּ	הִעִיר	הפעיל

בניין קל לעומת בניין הפעיל בזמן עתיד

– באוהל שאַקִים, אַשִים מנורת לילה.

אַקִים : (הַקִים) ← בניין הפעיל

אַשִים : (שִם) ← בניין קל

– אם משה יַרִיב עם אחיו, הוא לא יַפִיק מכך שום תועלת.

יַרִיב : (רַב) ← בניין קל

יַפִיק : (הַפִיק) ← בניין הפעיל

בניין נִפְעַל – השוואת הצורות בעבר ובהווה

עבר לעומת הווה

- צבא האויב נסוג לכיוון דרום. – הממשלה נסוגה מעמדתה הקשוחה.
- עם בוא השמש נמוג הערפל אט אט. – דמותה של האישה נמוגה באפלה.

עבר:	נסתר: נְסוּג, נְמוּג	נסתרת: נְסוּגָה, נְמוּגָה	נסתרים: נְסוּגוּ, נְמוּגוּ
הווה:	יחיד: נְסוּג, נְמוּג	יחידה: נְסוּגָה, נְמוּגָה	רבים: נְסוּגִים, נְמוּגִים

בניין נפעל – עתיד וציווי בהשוואה לגזרת השלמים

ציווי	עתיד (שאר הגופים)	עתיד (מדבר – אל"ף בסגול)	
הסוג! הסוגי! הסוגו!	יסוג, תסוג, נסוג	אָסוג	גזרת נע"ו/י (חיריק־גש־חולם)
הפּנס! הפּנסי! הפּנסו!	יפּנס, תפּנס, נפּנס	אָפּנס	גזרת השלמים (חיריק־גש־קמץ)

הערה: בגזרת נע"ו/י ישנם פעלים בבניין נפעל המקבלים את תבנית ה"סולם" (חיריק־גש־חולם) בכל הזמנים (ראה דף ניווט בשלב השני).

בניין נִפְעַל – תרגיל ביניים

נתחו את הפעלים על פי שורש, בניין, זמן/דרך או גוף:

1. התינוקות יִמּוּלוּ ביום השמיני. 1. מ-ו-ל, נפעל, עתיד, נסתרים
2. הפושעת נְדוֹנָה לשמונה שנות מאסר. 2. ד-ו-נ, נפעל, עבר, נסתרת
3. תמיד את נְבוֹכָה בקרב אנשים זרים. 3. ב-ו-כ, נפעל, הווה, נוכחת
4. משה ואני נְכוֹנִים לעזור. 4. כ-ו-נ, נפעל, הווה, מדברים
5. הספינה נְמוּגָה באופק. 5. מ-ו-ג, נפעל, עבר, נסתרת
6. משה הוא ילד אמיץ וְנָבוֹן. 6. ב-י-נ, נפעל, הווה, נסתר

בניין הופעל (הפֶּעַל) – הבחנה בין גזרות

לפעלים בבניין הופעל בגזרת נע"ו/י הברה ראשונה בשורוק (או) המציינת את הזמן של הפועל .

– הו לציון עבר : הוֹקֵם, הוֹנֵף, הוֹטֵס

– מו לציון הווה : מוֹקֵם, מוֹנֵף, מוֹטֵס

– אות אית"נ ב'או לציון עתיד : תוֹקֵם, יוֹנֵף, נוֹטֵס, אוֹטֵס וכד'.

אך הברת או בתחילת פעלים בבניין הופעל קיימת גם בגזרת נפ"י/ו.
כיצד נבדיל אפוא בין פעלים בבניין הופעל בשתי הגזרות האלה?

בניין הופעל (הַפְעֵל) – הבחנה בין גזרות

משום שפעלים בבניין הופעל מבטאים את משמעות הסביל של פעלים בבניין הַפְעֵיל (למשל: הוֹקֵם – הִקָּים), נוכל לזהות את הגזרה שאליה שייכים פעלים אלה על פי הפועל הַפְעֵיל בבניין הַפְעֵיל. לדוגמה:

– הסירה הוּשְׁטָה במורד הנחל.

מישהו הִשְׁיֵט [ש-ו-ט] אותה. ← נע״ו/י

– ידו הוּשְׁטָה לשלום.

מישהו הוּשְׁיֵט [י-ש-ט] אותה. ← נפ״י/ו

הבניינים הכבדים בגזרת נע"ו/י: פֵּעַל, פְּעַל וְהִתְפַּעֵל

בבניינים הכבדים בגזרת נע"ו/י קיימת נטייה על דרך השלמים, למשל:

מן השורש ק-ו-מ מוכרים לנו פעלים האלה:

קַיִם (פיעל), קָיַם (פועל) וְהִתְקַיֵּם (התפעל)

דוגמה נוספת מן השורש ס-י-מ:

סַיִם (פיעל), סָיַם (פועל) וְהִסְתַּיֵּם (התפעל)

הבניינים הכבדים בגזרת נע"ו/י: פִּעַל, פָּעַל וְהַתְּפַעֵל

אך רוב הפעלים הכבדים בגזרת נע"ו/י נוטים בשלושה משקלים מיוחדים:

פּוֹלֵל = פָּעַל פּוֹלֵל = פִּעַל הַתְּפַלֵּל = הַתְּפַעֵל

התבנית המשותפת לשלושת משקלים אלה היא: **חולם מלא + לה"פ כפולה**

למשל מן השורש ע-ו-ד: עוֹדֵד, עוֹדֵד וְהַתְּעוֹדֵד

עוֹדֵדְתִי את חברי. משמעות הפועל: **פעיל**, ולכן בניין פִּעַל (הוא אתמול עוֹדֵד).

עוֹדֵדְתִי עלידי חברי. משמעות הפועל: **סביל**, ולכן בניין פָּעַל (הוא אתמול עוֹדֵד).

הַתְּעוֹדֵדְנוּ בשל השיפור במצב. קידומת הַתְּ = בניין הַתְּפַעֵל (הוא אתמול הַתְּעוֹדֵד).

הבניינים הכבדים בתבנית Xוּסס: דוגמאות נוספות

הצבא הרוסי **מוֹטֵט** את הגשר. ← **פוֹלַל (פִּעַל)**

הגשר האוקראיני **מוֹטֵט** על ידי הרוסים. ← **פוֹלַל (פִּעַל)**

בעקבות רעידת האדמה **הִתְמוֹטֵט** הגשר. ← **הִתְפוֹלַל (הִתְפַּעַל)**

השליט האכזר **קוֹמֵם** נגדו את האזרחים. ← **פוֹלַל (פִּעַל)**

הִתְקוֹמְמוּ נגד ההחלטה להעלות מיסים. ← **הִתְפוֹלַל (הִתְפַּעַל)**

תרגיל ניתוח פעלים בשבעת הבניינים (צורות נפוצות)

1. כשפתחנו את החלון נִמוֹג העשן.
2. אל תִשְׂיִם את כל הביצים בסל אחד.
3. משה יִכְיִן את שיעורי הבית בערב.
4. משה יִשְׂיִר שירי מחאה.
5. הרכבל מוֹנֵע באמצעות חשמל.
6. עץ התפוח של לארי מְתַנּוֹעֵע ברוח.
7. הִיטְסָנוּ את הרחפן בשדות.
8. האוויר הצח רוֹמֵם את מצב רוחנו.
9. העפיפון הצבעוני רוֹמֵם מעל ראשי הילדים.
10. מְיַנְתִּי את החפצים לפי גודל וצבע.
1. מ-ו-ג, נפעל, עבר, נסתר
2. ש-י-מ, קל, עתיד, נוכח
3. כ-ו-נ, הפעיל, עתיד, נסתר
4. ש-י-ר, קל, עתיד, נסתר
5. נ-ו-ע, הופעל, הווה, נסתר
6. נ-ו-ע, התפעל, הווה, נסתר
7. ט-ו-ס, הפעיל, עבר, מדברים
8. ר-ו-מ, פיעל, עבר, נסתר
9. ר-ו-מ, פועל, עבר, נסתר
10. מ-י-נ, פיעל, עבר, מדבר

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשון לציון

גזרת נע"ו /י (נחי ע"ו/י)

השלב השני – חקירת הצורות המיוחדות

כעת הגיע תורכם – עליכם להמשיך ולחקור את גזרת נע"ו/י ולגלות את כל הצורות המיוחדות ואת יוצאי הדופן באמצעות דף הניווט ובאמצעות תרגיל הטבלה המופיעים בקישורים האלה:

● [גזרת נע"ו/י \(נחי ע"ו/י\) – דף ניווט](#)

● [תרגיל ניתוח פעלים בגזרת נע"ו/י](#)

יש להעלות את שני המסמכים (לאחר שהשלמתם אותם) לגוגל קלאסרום.
בהצלחה!